

In dubio

Hoe belangrijk is de belastingwet eigenlijk nog? Als je de opiniemakers in Nederland en ver daarbuiten moet geloven, dient niet alleen rekening te worden gehouden met hetgeen er in die wet staat, maar is de gedachte erachter eigenlijk veel belangrijker. Tot welke fair share leidt die geest van de wet? Wat is er beoogd, wat wilde de wetgever nu eigenlijk belasten? Die geest van de wet wordt dan ook maar meteen bekend verondersteld bij de belastingplichtigen, en zeker bij de belastingplichtige die er een loopje mee denkt te kunnen nemen. Hij krijgt dan onmiddellijk het verwijt zijn fair share niet te willen afdragen en dreigt aldus met de status van fiscale paria te worden opgezadeld. Er zijn zelfs inspecteurs die bepleiten dat het handelen in strijd met doel en strekking van de wet beboetbaar zou moeten zijn. Hun redenering is dan dat een poging om belastingen te ontgaan, geen loterij zonder nieten zou mogen zijn. In de ogen van deze inspecteurs heeft een belastingplichtige niets te verliezen als hij een scherp belastingadvies van zijn adviseur uitvoert. Als het lukt, is hij spekkoper. Verliest hij, dan is hij terug bij af, maar ook niet meer dan dat. Genoemde inspecteurs menen dan dat de belastingplichtige voor zijn poging om belastingen te ontgaan moet worden gestraft. Gelukkig is in Nederland nog steeds iedereen gerechtigd zijn belastingafdracht – binnen de grenzen van de wet uiteraard – te minimaliseren.

Tegenwoordig lijkt de functie van de belastingwet, althans de bedoeling die daaraan ten grondslag ligt, met name te worden gevonden in het budgettaire nut. Het is niet meer dan een (veelal tijdelijke) grondslag om een inbreuk op het eigendomsrecht te rechtvaardigen. De invloed van de Belastingdienst is elk jaar op Prinsjesdag zichtbaar als bepaalde teksten naar zijn mening toch te veel mogelijkheden bieden om de heffing te ontgaan. Die invloed is ook zichtbaar als de wettekst bewust in een soort vangnettermen wordt opgeschreven. Geen fiscalist kijkt nog op van passages in een wetsartikel als ‘rechts dan wel in feite, direct of indirect’, waaruit de verwachting spreekt dat men gaat proberen om onder de heffing uit te komen. Uiteraard bepleit ik niet dat de wetgever naïef moet zijn – zodat belasting betalen weer voor de dommen gaat worden – maar enige opwaardering van de andere functie van de belastingwet lijkt mij toch wel op zijn plaats. Met name ten aanzien van belastingwetten gold toch immers dat deze de financiële relatie tussen de belastingplichtige enerzijds en de machtige overheid anderzijds markeerde. Niet voor niets staat er in de grondwet dat belastingen worden geheven uit kracht van de wet. Die wet kan slechts met de volksvertegenwoordiging worden vastgesteld.

Maar wat nu als die volksvertegenwoordiging slechts oog heeft voor allerlei (quasi-populistische) maatregelen die het nieuws halen, maar geen oog lijkt te hebben voor de rechtstatelijke functie van die wet waarmee de relatie tussen de belastingplichtige en de Staat wordt bepaald? Het zou mooi zijn als we een bepaling kunnen krijgen die maakt dat de vaagheid van een rechtsregel consequenties heeft voor de toepassing ervan. Zo geldt in art. 6 EVRM *in dubio pro reo* als een mensenrecht, wat betekent dat bij twijfel het voordeel voor de beschuldigde is. In gelijke zin zou bij fiscale wetgeving die uitblinkt in vaagheid, *in dubio pro belastingplichtige* niet misstaan.

Prof. mr. dr. G.J.M.E. (Guido) de Bont

Hoogleraar formeel belastingrecht aan de Erasmus Universiteit, advocaat bij De Bont Advocaten en lid van de redactieraad

